

China als mondiale schuldeiser

De Grote Geldschieter

Wegwerkvoertuigen voor Afrika worden in de haven van Yantai geladen op een Chinees vrachtschip, maart 2022

Veel landen kunnen hun schulden niet meer betalen. Sociale onrust en nieuwe vluchtelingenstromen dreigen. Nu ook China een grote kredietverstrekker is geworden, is schuldsanering nog veel ingewikkelder.

Joan Veldkamp

Onder het autoritaire bewind van de voormalige president Edgar Lungu van Zambia groeiden de bomen tot in de hemel. In het land verrezen wegen, treinsporen, luchthavens, een waterkrachtcentrale, sportstadions, een ziekenhuis en een groot conferentiecentrum in de hoofdstad Lusaka ter waarde van zestig miljoen dollar. In het kader van de aanleg van de Nieuwe Zijderoute leende Beijing vriend Zambia maar al te graag zo'n zes miljard dollar voor de projecten. Chinese bedrijven voerden de bouwwerkzaamheden uit.

Het bewind van Lungu werd getekend door mismanagement en corruptie. Ook de nieuwe aanwinsten konden het tij niet keren. De economische groei bleef ondermaats, de waarde van de munteenheid, de kwacha, kelderde en de inflatie nam een vlucht. Daar kwam corona nog eens bovenop. In 2020 kon Zambia zijn buitenlandse schuld van 17,3 miljard dollar niet meer aflossen.

Lungu's opvolger Hakainde Hichilema stelt nu orde op zaken in het land dat wordt geteisterd door grote armoede, ongelijkheid en zelfs

ondervoeding die 3,5 miljoen mensen treft. De hoop van Hichilema was gevestigd op het Internationaal Monetair Fonds (IMF) dat, na goedkeuring van economische hervormingen in het land, vorig jaar akkoord ging met een lening van in totaal 1,3 miljard dollar. Maar daar ging lang onderhandelen aan vooraf door de kredietverstrekkers die een deel van de schulden moesten afschrijven. Zambia vroeg om een kwijtschelding van 8,4 miljard dollar.

En nog steeds moeten zij definitief het groene licht geven. In een verklaring van het IMF van begin april staat dat het fonds het eerste deel van de lening wil overmaken mits er een 'financieringsgarantie' is in de vorm van een definitieve overeenkomst met de officiële schuldeisers.

Oude 'spelregels' op het gebied van schuldsanering staan onder druk. Lange tijd was dat vooral een zaak van het IMF en de Club van Parijs. Een land met grote schuldproblemen stelde met het IMF een plan van aanpak op voor noodzakelijke economische hervormingen om het marktvertrouwen te herstellen. Daarna moesten alle grote schuldeisers in de Club van Parijs, waarin de regeringen zitten van de belangrijkste geïndustrialiseerde landen, akkoord gaan met schuldsanering. Als die horde was genomen verstrekte het IMF het betreffende land een krediet met een lage rente.

Het speelveld is echter ingrijpend veranderd door de opkomst van China als grote investeerder én kredietverstrekker. Gaat het nu mis in een land, dan is schuldsanering zonder medewerking van China onmogelijk. De grootmacht is echter geen lid van de Club van Parijs en wenst dat ook niet te zijn. En Beijing wil zich niet laten dicteren door het Westen noch door het IMF over hoe het zich moet opstellen ten aanzien van landen met betalingsproblemen. Beijing beschouwt het IMF als een instituut waarin vooral Amerika en zijn westerse bondgenoten het voor het zeggen hebben. Amerika heeft een stemrecht van 16,9 procent en vetorecht. China's stemrecht bedraagt 6,08 procent; dat zou op grond van het bruto binnenlands product van het land veel groter moeten zijn.

De fundamentele veranderingen bleven lange tijd 'onder de radar'. Nu er echter een ware schulden crisis is ontstaan door de oplopende rente, de energiecrisis en wankel bestuur in een aantal landen, wordt pijnlijk duidelijk dat het veel moeilijker is om die crisis aan te pakken. Het IMF luidde in februari de noodklok. Negen landen, waaronder Mozambique en Zambia, zijn praktisch failliet, 27 landen dreigen op korte termijn in dezelfde situatie te belanden en nog eens 26 lopen een risico. Het merendeel van de probleemlanden ligt in Afrika, waar het code rood is. Als er geen oplossing komt, dreigen er nog meer opstanden en vluchtelingenstromen op het continent dat al wordt geteisterd door natuurrampen en grote conflicten, zoals de burgeroorlogen in Soedan en in het noorden van Ethiopië.

Om een catastrofe af te wenden moeten het Westen en China het eens worden over